

Räkna med floraväktaren

Runt om i landet finns fler än femhundra personer som är floraväktare. Genom deras ideella insatser vet vi idag hur det går för några av våra mest hotade arter på rödlistan. Emil V. Nilsson fick följa med Bengt Stridh som är floraväktare för bland annat backsippa och mosippa i Västmanland.

EMIL V. NILSSON

Bengt Stridh är floraväktare. Den 18 april får jag vara med när han besöker några lokaler söder om Irsta, öster om Västerås. Bengt har parkerat nära gården vid en större lada, en mindre maskinhall och ett boningshus. Markägaren kör förbi i en traktor med ett lass gödsel och stannar för att prata lite.

Bengt säger att det är viktigt att prata med markägaren, speciellt som man ska gå in i en hage med betande djur. Här är det en hästhage som ska besökas. Markägaren blir ofta positiv när de får höra att det är växter som ska räknas. Men det kan också vara bra att öppna för en dialog angående skötsel av marken, inte minst när det gäller arter som mosippa *Pulsatilla vernalis* och backsippa *P. vulgaris* där igenväxning är det främsta hotet.

Mosipporna minskar mycket

Inne i hästhagen står tre ston runt ett lass med hö. Runt fodringsplatsen är det rejält nertrampat, men längre in i hagen har betestrycket inte varit lika hårt. Där, på en liten moränrygg hittar vi först tre små backsippeknoppar och lite senare även åtta plantor varav några med blommor.

Åren 2010 till 2012 inventerade Bengt samtliga lokaler för backsippa öster om Västerås som fanns noterade i Ulf Malmgrens flora över Västmanland. Under 2013 inventerade han även mosippor i hela länet åt länsstyrelsen. Malmgrens flora bygger på inventeringar som främst utfördes på 1970-talet.

Det visade sig att det fanns backsippor kvar på de flesta lokalerna efter de drygt trettio år som passerat men att de ofta var färre i antal på varje lokal. Malmgrens största lokal med 10 000 blommor 1964 hade 2010 bara ett femtiotal blommor. Samtidigt hittade Bengt nya lokaler för arten.

För mosippa var det däremot en kraftig tillbakagång både i antal lokaler och antal plantor per lokal. 22 av 50 kända lokaler efter 1975 var utgångna.

När man är floraväktare är det framför allt kända lokaler av arter som är hotklassade på rödlistan som man återbesöker. De hotklassade är de som är sårbara (VU), starkt hotade (EN) eller akut hotade (CR). I Västmanland har man valt att även ta med en del arter som är nära hotade (NT) på rödlistan och några arter som är sällsynta i

Vad är floraväktarna?

Floraväktarna är ett nätverk av ideellt engagerade naturintresserade personer som besöker kända växtplatser för specifika växtarter och helt enkelt räknar antalet plantor, noterar om det skett förändringar i miljön sedan tidigare besök och föreslår skötselråd om det behövs. Genom att floraväktarna följer samma lokaler år efter år och som de rapporterar till Artportalen inom projekt Floraväktari i Sverige genereras en bra grund för statistik om hur det går för våra hotade arter. Som floraväktare räcker det att man känner igen den art man floraväktar. Om du vill bli floraväktare behöver du kontakta den som är floraväktarsamordnare i din region, se svenskbotanik.se under fliken Floraväktari.

Bengt Stridh räknar antalet blomstjälkar på en planta av
backsippa *Pulsatilla vulgaris*. FOTO: Emil V. Nilsson.

länet. I år har det publicerats en ny rödlista och då har några arter kommit till som ska floraväktas medan någon enstaka inte längre är hotklassad. Floraväktarsamordnarna får gå igenom den nya rödlistan och se vilka arter som kommer att ingå framöver.

Varje lokal har en speciell identifikationskod. Om man hittar en ny lokal av en art som borde floraväktas så måste man kontakta floraväktarsamordnaren i sitt område så att denna kan registrera lokalen. Först därefter kan man skicka in en floraväktarrapport.

Bengt böjer sig ner och noterar att det växer knippfryle *Luzula campestris* och backskärvfrö *Noccaea caerulescens* på platsen. När han senare skriver sin floraväktarrapport så kommer han ha med följearter men också en kommentar om hur lokalen ser ut och om det behövs några aktiva skötselåtgärder. Det är hästbete i hagen så Bengt är inte orolig för att det ska växa igen. Om något kanske hästarna äter upp backsipporna. En del träd skulle kunna tas bort.

En stor eller flera små?

När det gäller arter som backsippa och mosippa kan det vara svårt att särskilja hur många plantor det är när de står i grupp. Rosetterna kan sitta tätt och det kan ibland vara omöjligt att skilja en stor planta med många rosetter från en mindre moderplanta med flera nyetableringar runt omkring. Därför kan det vara bra om det är samma person som räknar samma floraväktarlokal på samma sätt år efter år.

Man kan också använda ett fast mått mellan plantorna. Tio centimeter brukar vara lite för mycket, fem centimeter kan fungera bra. Bengt räknar både antalet plantor, som är det bästa måttet för floraväktariet, och antalet blomstjälkar eftersom det kan variera mycket mellan år och därför blir intressant att följa upp.

Den tionde april var Bengt uppe i Salbohed och floraväktade mosippa. Han hittade

74 plantor med 383 blomstjälkar, den blomrikaste lokalen i Västmanland. En planta hade hela 50 blomstjälkar och många plantor hade bara en enda blomstjälk, så variationen kan vara stor också inom en lokal. Han hittade även ett antal mindre plantor som visar att föryngring har skett under senare år. Detta är viktigt att konstatera för en art som är så hotad som mosippa, där frånvaron av föryngring är ett hot på igenväxande lokaler.

Lokalen vid Salbohed har en del uppslag av lövsly och unga tallar så Bengt föreslår att platsen ska röjas på sly i sin floraväktarrapport. Även en bränning av ljungmattorna skulle kunna göras.

Både när det gäller backsippa och mosippa så rensar Bengt området runt plantan om det är mycket förnabildning där. Anledningen är att fröna från dessa arter ofta inte sprider sig mer än någon eller några decimeter. Genom att blottlägga jorden runt plantan kan nyetablering ske. Deras frukter har en spännande anpassning. Om de ligger på torr jord och sedan blir fuktiga börjar sprötet att snurra runt och borra ner frukten i jorden.

Liten backe med många sippor

Vi går ut ur hästhagen och följer en körväg västerut. Där, utanför hästarnas vinterhage, ligger en av Västmanlands största lokaler för backsippa. Det är en liten enbacke som vetter åt sydväst. Kullen betas inte av hästarna men det är så magert att det inte växer igen så fort.

Här uppskattade Bengt antalet blomställningar till 1 500 för tio år sedan, men riktigt så många verkar det inte vara idag. Vi bestämmer oss för att hjälpas åt och räkna alla. Jag tar den västra delen och Bengt den östra. Vi delar backsipporna mellan oss genom att lägga några pinnar som markerar gränsen. Snart fylls min anteckningsbok av streck över plantor och blommor. Några plantor har över tjugo blommor medan andra bara har en enda blomma.

Backsippa *Pulsatilla vulgaris*

Backsippa är rödlistad som starkt hotad (VU) då den har minskat med 30 procent under de senaste hundra åren. Det finns två underarter, vanlig backsippa *P. vulgaris* subsp. *vulgaris* på fastlandet och gotlandssippa subsp. *gotlandica* som bara finns på Gotland. De floraväktas separat men båda är klassade som sårbara (VU) på rödlistan 2020. FOTO: Bengt Stridh.

Mosippa *Pulsatilla vernalis*

Mosippa är rödlistad som starkt hotad (EN). Den växer nästan uteslutande på rullstensåsar och sandfält. En viktig orsak till att den minskat är övergödning och upphört skogsbete samt färre skogsbränder. Arten har minskat med 50 procent under hundra år. FOTO: Bengt Stridh.

Efter en stunds flitigt räknande kunde vi senare konstatera att det var 385 plantor med 877 blomstjälkar på ett område som inte är större än tio meter på bredden och tjugo meter på längden. Enligt markägaren var det länge sedan det var så mycket blommor på platsen som troligen är en av de tio bästa backsippelokalerna i hela Västmanland.

Lite senare pratar Bengt återigen med markägaren och då passar han på att tipsa om att det kan vara bra att röja bort björksly

och glesa ur enbuskarna på platsen. En backsippa kan bli över hundra år, så chansen är stor att den här floraväktarlokalen kan finnas kvar länge än. **SBT**